

**СТУДЕНТТИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШИН УЮШТУРУУНУН КАРАЖАТЫ КАТАРЫ
АНГЛИС ТИЛИН ҮЙРӨНҮҮ ҮЧҮН МОБИЛДИК ТИРКЕМЕЛЕР**

**Мобильные приложения для изучения английского языка как средство организации
самостоятельной работы студентов**

**Mobile applications for learning English as a means of organizing students independent
work**

Аннотация. Бул макала чет тилин окутуу процессинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу мүмкүнчүлүктөрүнүн актуалдуу проблемасына арналган. Макалада англис тилин окутуу боюнча мобилдик тиркемелерге кыскача сереп жана аларды студенттердин өз алдынча ишинде колдонуу тажрыйбасы келтирилген.

Аннотация. Это статья посвящена актуальной проблеме возможностей использования информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения иностранному языку. В статье приводится краткий обзор мобильных приложений для обучения английскому языку и опыт их использования в самостоятельной работе обучающихся.

Abstract. This article is devoted to the actual problem of the possibilities of using information and communication technologies in the process of teaching a foreign language. The article provides a brief overview of mobile applications for teaching English and the experience of using them in the independent work of students.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; мобильное обучение; обучающие мобильные приложения; самостоятельная работа студентов.

Key words: information and communication technologies; mobile learning; educational mobile applications; independent work of students.

Урунттуу сөздөр: маалыматтык-коммуникациялык технологиялар; мобилдик окутуу; билим берүүчү мобилдик тиркемелер; студенттердин өз алдынча иштөөсү.

Азыркы учурда чет тилин окутуу менен адистерди даярдоонун моделинин компетенттүүлүгүнүн негизги компоненттеринин бири болуп калууда. Ушуга байланыштуу, чет тилинин курсу коммуникативдик-прагматикалык жана кесипкөй багытталган мүнөздөгү жогорку окуу жайларында адистерди даярдоодо чет тилинин ролу кыйла жогору болууда. Азыркы учурда, жогорку билим берүүнүн алдында билим берүү курстарынын мазмунун жаңыртуу гана эмес, келечектеги адистердин чет тилдүү коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн жаңы технологияларды киргизүү милдети турат.

Чет тилдерди окутуудагы инновациялар жаатындагы акыркы изилдөөлөрдүн талдоосу актуалдуу багыттардын бири болуп, билим берүү процессине заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды, атап айтканда оптималдаштырууну камсыз кылган мобилдик окутууга байланышкан технологияларды киргизүү экендигин

көрсөттү. Билим берүү процесси окутуунун жеткиликтүүлүгү жана натыйжалуулугу студенттердин маалымат коомуна интеграцияланышы. Бул атап айтканда ар кандай платформалардын негизинде уюлдук телефондор үчүн тиркемелерди окуу процессине акырындык менен киргизүүдө чагылдырылат. Android, iOS ж.б.

Планшеттерди, смартфондорду, мобилдик телефондорду, iPad, iPhone жана башка технологиялык жаңылыктарды билим берүү максатында колдонуу электрондук окутуу (e-Learning - Электрондук окутуу) - мобилдик окутуу концепциясынын алкагында жаңы багыттын калыптанышына алып келди. (M-Learning - Мобилдик окутуу). Көптөгөн илимпоздор жана мугалимдер маалыматтык жана компьютердик технологиялардын колдоосу менен билим берүүнүн келечеги дал ушул уюлдук байланыштын жайылышы, көптөгөн билим берүүчү тиркемелердин жана программалардын, билим берүүнүн мүмкүнчүлүктөрүн жана сапатын кеңейтүүчү жаңы технологиялардын пайда болушу менен байланыштуу деп ишенишет.

Бүгүнкү күндө мобилдик окутуу - бул билим берүүнүн жаңы, өнүгүп келе жаткан багыты, анын өзгөчөлүгү - бул жаңы окуу чөйрөсүн түзүү. Мобилдик технологиялардын кеңири кулач жайышына жана мобилдик шаймандардын иштешинин тынымсыз өсүшүнө байланыштуу ЮНЕСКОнун билим берүү адистери билимдин сапатын жана жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу, ошондой эле жеке окутуу жолун куруу үчүн алардын мүмкүнчүлүктөрүн пайдаланууну сунушташат [8].

Мобилдик шаймандарды жана мобилдик билим берүү ресурстарын колдонуунун теориясы жана практикасы илимий конференцияларда жана форумдарда активдүү талкууланат. 2002-жылдан бери жыл сайын Европа жана АКШда мобилдик билим берүү технологияларын же ресурстарды колдонуу маселелерин талкуулаган бир катар конференциялар жана семинарлар өткөрүлүп келет. Мобилдик технологияларды билим берүү тармагына интеграциялоо, билим берүү мобилдик контентин түзүү жана колдонуу маселелери боюнча 2002-жылдан бери "MLearnCon" Эл аралык конференциясы өткөрүлүп келет [4]. Эл аралык мобилдик билим берүү конференциясы "«The International Conference of Mobile Learning»» (2005-жылдан бери өткөрүлүп келатат) мобилдик окутуу жаатындагы илимий изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын жана бул жааттагы жетишкендиктерди талкуулаган аянтча болуп саналат [6]. «Mobile Technologies in Life-long Learning: best practices» долбоорунун натыйжалары кызыгууну жаратууда.

Бул долбоордун алкагында мобилдик технологиялардын социалдык жана экономикалык абалына, жашына, жынысына, динине, улутуна, майыптыгына карабастан билим алуу мүмкүнчүлүгүн жогорулатууга тийгизген таасири жөнүндө изилдөөлөр жүргүзүлүүдө [6]. Европада жана АКШда, айрыкча, мобилдик окутуунун көйгөйлөрүнө арналган мезгилдүү басылмалар бар, International Journal of Mobile and Blended Learning (2009 ж.) жана International Journal of Mobile Learning and Organisation (с 2007 г.). Мобилдик технологияларды колдонуу менен жаңы виртуалдык билим берүү чөйрөсүн түзүүгө багытталган бир катар ири чет элдик долбоорлор бар.

Жалпысынан ата мекендик жана чет элдик изилдөөчүлөрдүн көпчүлүгү, атап айтканда Дж.Тракслер [7], С.В. Титов [2], В.А. Куклев [1], Х.Жарвис [5], М.Файн [3] мобилдик окутуунун салттуу окутуу методдоруна жана мобилдик окутуу жана аралаш окутуу сыяктуу заманбап методдорго салыштырмалуу уникалдуу экендигин айтып келишет. Ошентип, мобилдик окутуунун ортосундагы негизги айырмачылык эки пунктту түзөт:

- окутуунун формалдуу эмес мүнөзү, мында студенттердин өз алдынча иштөөсүнүн үлүшү, негизинен, өзүн-өзү окутууга багытталган же көзөмөлдөнгөн;
- класстагы иш менен класстан тышкаркы убакыттын, класста жана сыртта иштөөнүн ортосундагы чектерди бузган үзгүлтүксүз окуу процесси.

Мобилдик аппараттар ар кандай окуу дисциплиналарын үйрөнүүдө ийгиликтүү колдонулуп келе жатат жана чет тили да четте калбайт. Чет тилди үйрөнүү жана тилди окутуу процессинде мобилдик шаймандарды пайдалануунун максатка ылайыктуулугу, азыркы муундагы студенттердин, биринчи кезекте, өспүрүмдөрдүн жана жаштардын мобилдик түзүлүштөгү жагымдуу интерфейси, колдонуучунун муктаждыктарына ылайыкташтырылган жашоодогу ажырагыс бөлүгү.

Бүгүнкү күндө чет тилин окутуунун ар кандай аспектилерине багытталган мобилдик тиркемелер жана программалар бар. Илимий адабияттарды изилдөө, чет тилдердин мобилдик тиркемелеринин рыногу, ошондой эле чет тилин үйрөнүү үчүн тиркемелерди колдонуу тажрыйбасын тутумдаштыруу аларды төмөнкүдөй негизги топторго бөлүүгө боло тургандыгын көрсөттү:

- 1) биринчи кезекте айрым сүйлөө көндүмдөрүн өркүндөтүүгө багытталган мобилдик тиркемелер;
- 2) тилдик көндүмдөрдү өркүндөтүүгө арналган мобилдик тиркемелер, мисалы, лексикалык же грамматикалык;
- 3) чет тилдин коммуникативдик компетенттүүлүгүн комплекстүү өнүктүрүү үчүн иштелип чыккан универсалдуу мобилдик тиркемелер.

Чет тилин окутуу процессинде практикалык колдонуу бул мобилдик тиркемелердин адистештирилген түрү, ошондой эле "Англис тили" сабагы үчүн окуу материалдарын иштеп чыгуу үчүн ресурстук база.

Ошентип, мобилдик тиркемелерди угуу көндүмдөрүн өркүндөтүү үчүн кыйла натыйжалуу колдонсо болот, анткени заманбап мобилдик шаймандар видеолорду көрүү, аудио фрагменттерди угуу, сүйлөө фрагменттерин жана видеолорду жазуу үчүн бай техникалык мүмкүнчүлүктөрдү сунуштайт. Иштеп чыгуучулар сүйлөө жөндөмдөрүн өркүндөтүү, үндөрдү кулак аркылуу таануу, сөздүн корутундусу жана визуалдык көрүнүшүн өркүндөтүүнү каалагандар үчүн программаларды сунушташат. Sounds Right (British Council) эң ийгиликтүү өнүмдөрдүн катарына кирет, жана ошондой эле Sounds: Pronunciation App (Macmillan Education) тиркемеси. Бул тиркемелерде англис жана америкалык англис тилиндеги интерактивдүү фонетикалык таблицалар, көнүгүүлөр, оюн тапшырмалары, тесттер бар. Угуу жөндөмүн жана сүйлөөнү түшүнүүнү өркүндөтүү көз карашынан алганда, Би-Би-Си (BBC) тиркемелери өтө баалуу, анын жардамы менен студенттер аудио, видео жана тексттик материалдарды колдоно алышат, мисалы Learning English for BBC, 6 Minute British English. Бул тиркемелерди башка лингвистикалык жана лингвимаданий компетенттүүлүктү өркүндөтүү үчүн дагы колдонсо болот, анткени алардын курамында лексиканы, грамматиканы, баарлашуу көндүмдөрүн жана сүйлөө жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө арналган атайын бөлүмдөр бар.

British Council окутуу программасынын алкагында иштелип чыккан акысыз тиркемелерде - Learn English Audio & Video, Learn English Great Videos, Learn English Elementary Podcasts – англис тилин үйрөнүүгө жардам берүү үчүн иштелип чыккан мыкты подкасттарды жана видеолорду сунуштайт.

Тиркемелер аудио жазуулардын интерактивдүү тексттери, ачкыч сөздөрдүн интерактивдүү глоссарийлери, маалыматтык материалдын ар бир бөлүгүн түшүнүүгө

арналган көнүгүүлөр сыяктуу бир катар кошумча функциялар менен жабдылган. Аларда угуунун түшүнүү жөндөмдөрүн өркүндөтүү, ошондой эле сөз байлыгын толуктоо үчүн ар кандай деңгээлдеги материалдар камтылган. Мобилдик тиркемелер Two Minute English, Real English, Puzzle English угууну түшүнүп окутууга негизделген англис тилинин мугалимдери жана студенттери үчүн чоң кызыгуу туудурат, анткени аларда студенттер арасында өтө талап кылынган жана көп учурда жетишсиз өнүккөн сүйлөө чеберчилиги боюнча иштөө үчүн көптөгөн ресурстар жана тапшырмалар бар. Жалпысынан, айтылган колдонмолордун түрлөрү ар кандай темалардын жана формалардын аркасында жогорку мотивациялык потенциалга ээ, ошондуктан аларды студенттердин өз алдынча иштөөсү үчүн колдонсо болот.

Андан кийин, биз класстык иш үчүн да, студенттердин өз алдынча иштөөсү үчүн колдонула турган грамматикалык көндүмдөрдү калыптандыруу жана өркүндөтүү үчүн иштелип чыккан бир катар тиркемелерди карайбыз.

Грамматикалык көндүмдөрдү өркүндөтүү боюнча иштелип чыккан мобилдик тиркемелердин арасынан биринчи кезекте бул тиркемени атоо керек «Learn English Grammar» (British Council).

Анда төрт деңгээлдеги грамматикалык көнүгүүлөр камтылган. Тренингдин тапшырмаларында көнүгүүлөрдүн 10 түрү колдонулат, мисалы, боштуктарды толтуруу, ар тараптуу тандоо, суроолорго жооптор. Белгилей кетүүчү нерсе, Learn English Grammar тиркемеси дүйнө жүзүндөгү 9 мамлекетте “iTunes” билим берүү категориясында, ошондой эле 40тан ашуун мамлекеттин алдыңкы 10 сабына кирген.

Дагы бир British Council колдонмосу, Johnny Grammar’s Word Challenge - англис тилин үйрөнүүчүлөр үчүн викторина, ал жалпы грамматиканы гана эмес, күнүмдүк англис тилинде колдонулган орфографияны жана лексиканы да текшерет. Тесттер үч кыйынчылык деңгээлинде категорияларга (Words, Grammar, Spelling) бөлүнөт.

Акысыз колдонмо My Grammar Lab курсу ар кандай деңгээлдеги мобилдик интерактивдүү көнүгүүлөрдү камтыйт. Тиркеме колдонуучуга кызыккан темаларын жана суроолорун тандап, өзүнүн көнүгүүлөр жана тесттер топтомун түзүүгө мүмкүнчүлүк берет. Бул сабак өз алдынча окууга жана Англис тилинин грамматикасы боюнча билимиңизди текшерүү үчүн дагы бир ыңгайлуу тиркеме - бул англис тилинин грамматикалык тести. Тиркемеде 60 тест бар, алардын ар бири өзүнчө грамматикалык темага арналган. Тестти аяктагандан кийин, тиркемеде туура жана туура эмес жооптордун тизмеси келтирилип, каталардын жөнөкөй жана так түшүндүрмөсү келтирилген.

Андан ары, студенттердин лексикалык көндүмдөрүн өркүндөтүүгө жана сөз байлыгын кеңейтүүгө багытталган тиркемелерге токтолгубуз келет. Бул электрондук тиркемелердин көпчүлүгү чет тилдерди өз алдынча үйрөнүү үчүн иштелип чыккан жана оюн негизинде курулган. British Council веб-сайтында тиркеме My WordBook англис тилин үйрөнүүчүлөр үчүн интерактивдүү дептер катары иштелип чыккан. Тиркемедеги лексика интерактивдүү флэшкарт топтому түрүндө, тематикалык топтор түрүндө жана деңгээлдери боюнча бөлүштүрүлүп берилген.

Ар бир флэш-картага Cambridge University Press, сөздүгүнөн алынган аныктама жана колдонуу мисалы, котормосу, аудио мисалы, сүрөт берилет. “Practice” аталышы беш тапшырманын түрүн камтыйт, аяктагандан кийин колдонуучу бир сөздү үйрөнүлгөн лексиканын тизмесине көчүрө алат.

Колдонуучулар арасында кызыктуу иш-чаралар аркылуу сөздүктү кеңейтүү үчүн иштелип чыккан башка популярдуу тиркемелерге англисче Words, Easy ten, Polyglot,

англисче сөздөр, Memrise кирет. Бул тиркемелер колдонуучунун муктаждыктарына карата жекелештирилген мамиле менен айырмаланат, атап айтканда, алардын курамына жеке сөздөрдүн тизмесин, оозеки сөздөрдү жана контексттерди түзүү мүмкүнчүлүгү, жеке машыгуу графиги, ар кандай типтеги окутуу тапшырмалары, интерактивдүү жана оюн компоненттери кирет (мисалы, колдонуучунун ийгилигинин статистикасы, өткөн материалды кайталаганга арналган карталар, дем берүүчү упай тутуму). Сөздүк көндүмдөрүн өркүндөтүү бөлүмдөрү жогоруда биз талкуулаган тиркемелер жана (Johnny Grammar's Word Challenge, Learning English for BBC, Puzzle English) тиркемелери дагы киргизилген.

Биздин оюбузча, лексиканы толуктоо боюнча көптөгөн тиркемелерди, биринчи кезекте, студенттердин өз алдынча иштөөсү, үйрөнгөн темалардын алкагында лексикалык көндүмдөрдү активдештирүү жана өркүндөтүү, өзүн-өзү текшерүү үчүн колдонсо болот. Ошол эле учурда, бардык колдонмолордо сапаттуу тилдик контент, ар кандай тапшырмалар жок жана заманбап мобилдик шаймандар берген техникалык мүмкүнчүлүктөр толук колдонулбай жаткандыгын белгилей кетүү керек. Бүгүнкү күндө чет тилди үйрөнүү үчүн мобилдик тиркемелердин жана программалардын ар кандай түрлөрү иштелип чыккан, алар ар кандай көндүмдөрдү жана көндүмдөрдү калыптандырууга, ошондой эле сүйлөө иш-аракетинин ар кандай түрлөрүн өнүктүрүүгө багытталган деп жыйынтык чыгарууга мүмкүнчүлүк берет.

Учурдагы мобилдик билим берүү ресурстарынын кеңири жана ар түрдүүлүгү тиркемелерди жеке муктаждыктарына, кызыкчылыктарына жана студенттин тил билүү деңгээлине ылайык тандап алууга мүмкүндүк берет. Жогоруда сүрөттөлгөн мобилдик тиркемелердин дээрлик бардыгы өз алдынча иштөө үчүн эффективдүү колдонулушу мүмкүн.

Биздин көз карашыбыз боюнча, мобилдик тиркемелерди практикалык колдонуу чет тилдерди үйрөнүү процессинин эффективдүүлүгүн жогорулатууда чоң мүмкүнчүлүктөргө ээ жана студенттердин чет тилин окутуу процессин бир топ жакшыртып, анын жаңы аспектилерин ачып, аны олуттуу эмгек процессинен кызыктуу ишке айландыруу.

Практика көрсөткөндөй, алардын салттуу окутуу методдоруна караганда кыйла артыкчылыгы бар: өз алдынча иш-аракеттерди активдештирүү, окутууну индивидуалдаштыруу, когнитивдик активдүүлүктү жогорулатуу жана окууга түрткү берүү.

Ошол эле учурда мобилдик технологияларды окуу процессинде колдонуу билим берүү процессин байытууга гана эмес, студенттердин көндүмдөрдү өздөштүрүүсүнө, салттуу окутуу куралдарынын негизинде калыптанышына жана өнүгүшүнө шарт түзөт.

Ошентип, билим берүү процессинде мобилдик технологияларды колдонуу студенттердин чет тилдик билимдерин жана жөндөмдөрүн калыптандыруу процессин өркүндөтүүгө көмөктөшөт, натыйжалуу өз алдынча иштөөнү камсыз кылат, студенттердин мотивациясын жана таанып билүү активдүүлүгүн, предметке болгон кызыгуусун жогорулатат жана окутууну тереңдетүүгө жардам берет.

Адабияттар:

1. Куклев В.А. Становление системы мобильного обучения в открытом дистанционном образовании: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В.А. Куклев. – Ульяновск, 2010. – 4-35 с.
2. Титова С. В. Мобильное обучение сегодня: стратегии и перспективы / С. В. Титова // Вестник Московского ун-та. Серия 19: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2012. – № 1. – С. 9–23.

3. Fine M. Mobile Learning in the Educational Process: Foreign Experience. Modern Scientific Research and Innovation, No 1, online: <http://web.snauka.ru/issues/2015/01/43006> (2015)
4. International Conference on Mobile Learning. Online: <http://mlearningconf.org/>
5. Jarvis H. From Computer Assisted Language Learning (CALL) to Mobile Assisted Language Use (MALU) / H. Jarvis, M. Achilleos // The Electronic Journal for English as a Second Language. – 2013. – Vol. 16, № 4. – P. 1–12.
6. MOTILL – Mobile technologies in lifelong learning: recommendations. online: <http://www.motill.eu>
7. Traxler J. Current State of Mobile Learning / J. Traxler// Mobile Learning: Transforming the Delivery of Education and Training. – 2009. – P. 9–24.
8. UNESCO Policy Guidelines for Mobile Learning. online: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002196/219641E.pdf>
9. Zou B. Exploring mobile apps for English language teaching and learning / B. Zou, J. Li // Proceedings of the 2015 EUROCALL Conference. – Padova, Italy, 2015. – P. 564–568.